

پیش اطلاع‌رسانی؛ از تفنن تا ضرورت

■ حجت الاسلام و المسلمین سید صادق حسینی اشکوری

رئیس مجمع ذخائر اسلامی

در کنار وظایف گوناگونی که برای مجلات، روزنامه‌ها و گاه‌نامه‌ها تعریف شده نمی‌توان رسالت «اطلاع‌رسانی» و «مخاطب‌یابی» را نادیده گرفت. مجلات - در هر حوزه‌ای - مخاطبانی را به خود جذب می‌کنند که پاسخ‌گوی نیازهای آنها باشند. در میان سطور خشک و صفحه‌بندی خسته‌کننده مجلات علمی، طبعاً آنچه بیش از همه برای محققان و دانشجویان مهم است مطالب بکر و تحقیقات روزآمدی است که از آن بی‌اطلاع بوده‌اند. باری با توجه به محدودیت‌های جذب مقالات و فرآیندی که هر مطلب طی می‌کند تا به دست مخاطب برسد خصوصاً در مجلات پایه، پرداختن به نکات کلیدی ضروری به نظر می‌رسد. متأسفانه آنچه در شمار زیادی از مجلات ما به چشم می‌خورد، گزارش انواع نمایشگاه و سمینار داخلی و خارجی در عرصه‌های گوناگون است که غالباً با نگاه «مثبت» هم تهیه شده‌اند. گزارش‌هایی که فقط روند ظاهری تشکیل چنین برنامه‌هایی را نشان می‌دهد و نه کیفیت آنها را. این گزارش‌ها حتی نگاه نقادانه ندارند تا بتوان کیفیت اجرای آنها را در مورد مشابه سامان داد. نگارنده پیشنهاد می‌کند که مجلات فرآیندی را - به صورت حرفه‌ای - برای خود تعریف کنند که به جای تحویل «اخبار سوخته» و گزارش‌های کم‌مصرف «مخاطبان را به پتانسیل‌های موجود در همایش‌ها، نمایشگاه‌ها و برنامه‌های علمی سوق دهند. البته برنامه‌ریزی این کار در ایران بسیار سخت است. در روز آغازین اغلب همایش‌های علمی بزرگ، سخنرانان و برنامه و شرایط شرکت در سمینار علمی دقیقاً مشخص نیست! حتی وقتی سمیناری در یک دانشگاه برگزار می‌شود در وبگاه دانشگاه اطلاع‌رسانی نشده و دانشکده‌های زیرمجموعه از فعالیت علمی یکدیگر خبر ندارند؛ چه بسا برنامه‌های مشترک و مفید برای دانشجویان با گرایش‌های مختلف باشد.

عین حال در خصوص سمینارهای علمی خارجی بهتر می‌توان برنامه‌ریزی کرد. تاریخ دقیق بسیاری از سمینارهای علمی یک سال تا ۶ ماه قبل از برگزاری اعلام می‌شود. در این اعلامیه رئوس موادی که باید سخنرانی‌ها در قالب مقاله یا پوستر آماده شود نیز اعلان می‌گردد.

متأسفانه روند اطلاع‌رسانی در اینگونه سمینارها هم رفاقتی است. کسی که دوست و آشنایی در سطح بین‌المللی دارد شانس بیشتری برای حضور و ارائه سخنرانی خواهد داشت؛ چه بسا افراد شایسته‌تری آمادگی داشته باشند که هیچ اطلاعی از برگزاری سمینار ندارند.

از این رو شاید توقع اطلاع‌رسانی به موقع سمینارهای علمی کمی خیالبافی باشد؛ اما اگر این کار حتی در مقیاسی کوچک شروع شود و مجلات علمی و اطلاع‌رسانی ستون‌های خاصی برای معرفی این زمینه‌ها در نظر بگیرند بسیار مناسب است. البته این امر در صورتی میسر است که تضمین کنیم مجله به موقع چاپ می‌شود و به موقع دست مخاطب می‌رسد. در

سمینارهای مشابه شرکت کرده‌اند و نقاط قوت و ضعف، شرایط شرکت و سایر جهات را به بحث بکشند، دورنمای واضح‌تری برای مخاطبان ترسیم می‌شود تا در انتخاب «شرکت یا عدم شرکت» دقیق‌تر عمل کنند.

به‌طور مثال در تاریخ ۱۹ - ۲۴ ژوئای ۲۰۱۰ در شهر بارسلونای اسپانیا سمینار بزرگی به میزبانی دانشگاه بارسلونا برگزار شد که موضوع آن «مطالعات خاورمیانه» بود. حدود ۲۷۰۰ سخنران در نزدیک به پانصد پنل تخصصی از سراسر جهان، در این سمینار شش‌روزه شرکت کرده بودند. گستردگی موضوعات این سمینار از سخنرانی‌های علمی، سیاسی، فرهنگی، هنری، جامعه‌شناسی گرفته تا نشست‌های تخصصی دربارهٔ نقد فیلم‌های مرتبط با خاورمیانه، نمایشگاه‌های متعدد فرهنگی و اجتماعی، فستیوال فیلم و نمایشگاه جانبی کتاب از ناشران بین‌المللی فضای بسیار مناسبی برای شرکت و حضور ایرانی‌ها بود. اگر بخواهیم موقعیت واقعی ایران در خاورمیانه را نشان دهیم باید چه سهمی از این همایش بزرگ داشته باشیم؟ جمع شرکت‌کنندگان ایرانی و ایرانی‌های مقیم خارج که از دانشگاه‌های مختلف در این سمینار حضور داشتند به ۴۰ نفر نمی‌رسید یعنی حدود ۱/۵٪ از کل سخنران‌ها!

نگارنده خود نیز در آخرین روزهای ثبت نام به لطف یک دوست از برگزاری چنین سمیناری اطلاع یافت. مطمئنم اگر چنین سمیناری اطلاع‌رسانی شده بود دانشمندان زیادی می‌توانستند در این همایش اروپایی که با فرهنگ و تمدن ایرانی رابطه مستقیم داشت شرکت کرده و از نزدیک با جریان‌ات بین‌المللی آشنا شوند و تبادل تجربه کنند.

با نگاهی کلان‌تر می‌توان پیشنهاد داد که یکی از دانشگاه‌ها یا مراکز علمی - فرهنگی مسئولیت تشکیل شورای اطلاع‌رسانی همایش‌های علمی و جذب اندیشمندان را برعهده گیرد و کارش فقط ایجاد ارتباط با چنین همایش‌ها و اطلاع‌رسانی آن در سطح عمومی باشد.

به‌منظور سالم ماندن چنین شورایی وجود چند گزینه ضروری است: ۱- مستقل عمل کند ۲- نتیجه در وبگاه برای عموم منتشر شود ۳- غیرسیاسی عمل کند. ۴- اطلاع‌رسانی جامع و کامل و در تمام زمینه‌های علمی و بدون اعمال سلیقه‌های شخصی باشد. البته این وبگاه می‌تواند تفصیلاً و به‌صورت کاملاً تخصصی به امر اطلاع‌رسانی بپردازد؛ مثلاً میزان مقبولیت هر سمینار، نوع شرکت‌کنندگان و حتی فضای فرهنگی شهر/کشور و زمینه‌های توسعه مبادلات علمی و فرهنگی آن منطقه را گزارش کند تا کسی که فقط چند روز در آن فضا قرار می‌گیرد حداکثر استفاده را ببرد. نتیجه مختصری از این گزارش‌ها را می‌توان در مجلات تخصصی - که به‌موقع منتشر می‌شوند - ارائه داد تا مخاطبانی که به‌جای اینترنت از کاغذ بهره می‌برند نیز در جریان باشند. ناگفته نماند که در صورت راه‌اندازی چنین وبگاهی، اطلاع‌رسانی آن به تمامی مراکز علمی نیز ضرورتی است که باید به آن توجه ویژه داشت.

**با نگاهی کلان‌تر
می‌توان پیشنهاد
داد که یکی از
دانشگاه‌ها یا مراکز
علمی - فرهنگی
مسئولیت تشکیل
شورای اطلاع‌رسانی
همایش‌های علمی و
جذب اندیشمندان را
برعهده گیرد و کارش
فقط ایجاد ارتباط با
چنین همایش‌ها و
اطلاع‌رسانی آن در
سطح عمومی باشد**

پیشنهاد بسیار ساده من آن است که «کلیات ماه» - یا هر مجله دیگر - اعلام کند کسانی که از وجود سمینارهای علمی خارجی و داخلی در آینده مطلعند می‌توانند طی گزارش کوتاهی به مجله خبر را به نام خودشان - مثلاً - در ستون «سمینارها» درج کنند.

حتی اگر مجله محدودیت تعداد صفحات دارد می‌توان ویژگی‌های سمینار را در یک سطر اطلاع‌رسانی کرد و شرایط آن را به وبگاه همان سمینار ارجاع داد. درخواست همکاری در زمینه زودآیند سمینارها از دانشمندان بنام خارجی، دانشجویانی که در کشورهای دیگر درس می‌خوانند و... نیز می‌تواند این چرخه را تکمیل کند. بدیهی است حضور دانشمندان ایرانی در عرصه‌های بین‌المللی تأثیر مستقیم در تحول و انتقال دانش دارد.

نکته‌ای که بسیار مهم آن است که اطلاع‌رسانی در خصوص سمینارهای بین‌المللی غالباً در سطح خصوصی انجام نمی‌شود. انگیزه‌های افراد برای حضور هم‌کیشان خود در سمینارها غالباً با مودت‌های شخصی نیز همراه است؛ حال آنکه چنانچه این رسالت برعهده مجلات باشد همه افراد باصلاحیت امکان شرکت پیدا می‌کنند.

طبعاً چنانچه مجله پای صحبت کسانی بنشیند که در